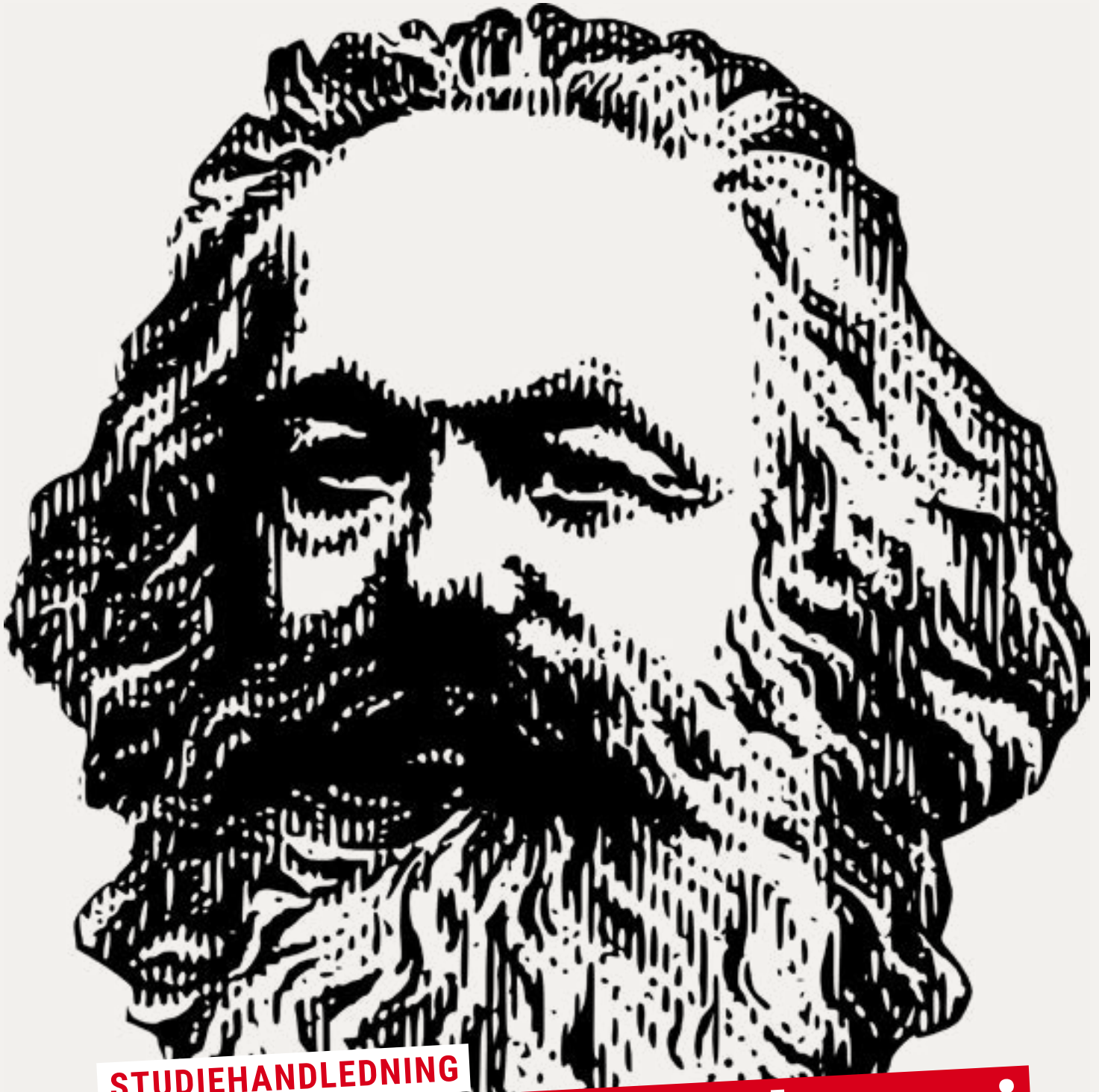

STUDIEHANDLEDNING

Samtida marxistisk teori

© ABFs förbundsexpedition 2025

Artikelnummer: ABF10775

Text: Evelina Johansson Wilén, Lotte Schack, Carl Wilén och Johan Örestig Kling

Omslagsbild: Image by OpenClipart-Vectors from Pixabay

Grafisk formgivare: Peggy Jönsson

Innehåll

Inledning	4
Till cirkelledaren, del 1	5
Första träffen: Gemensam planering av antal träffar och teman	6
Till cirkelledaren, del 2	15

Inledning

Marxistisk teori handlar om att utveckla verktyg för att förstå och förändra världen. Kanske är det en särskilt svår och viktig uppgift idag, när flera djupa kriser sammanfaller med varandra. Klimatförändringar är inte längre ett vagt framtida hot utan en verklighet som allt fler drabbas av och tvingas hantera och den slår alltid hårdast mot de som befinner sig längre ned på samhällsstegen. Kontrollen över världens resurser koncentreras i allt högre utsträckning till ett fåtal techmiljardärer som oblygt visar sitt stöd för antidemokratiska rörelser. Det pågår också stora förskjutningar i världsordningen, där det USA som länge varit en ohotad supermakt utmanas av aspirerande stormakter som Kina och Ryssland. Dessa förskjutningar visar sig inte bara i handelskrig utan även i farliga spänningar som hela tiden hotar att slå över i militära interventioner, fullskaliga krig och folkmord. Samhällsproblem som ojämlikhet och fattigdom framställs som resultatet av invandring, flumskola och en allt för slapp kriminalpolitik. Svaret på hur de här problemen ska lösas tycks alltid vara utvisningar, hårdare straff och att du som individ ska satsa dig ur din utsatthet genom att ta ett banklån, investera i aktier, ägna dig åt betting eller gifta dig rikt.

Den här studiehandledningen är tänkt att fungera som utgångspunkt för studiecirklar kring boken **Samtida marxistisk teori** (Daidalos, 2025)

Till målgruppen hör personer som är nyfikna på vad marxistisk teori har att erbjuda i diskussioner om vår krisansatta samtid. I boken ges en introduktion till 37 olika författarskap som på olika sätt försöker reda ut vad som händer i världen och vilka konsekvenser det får. Ämnena och perspektiven är många, men en återkommande fråga är hur dessa olika kriser hänger ihop med varandra och hur de är kopplade till det rådande kapitalistiska systemet. I boken lyfts också perspektiv på de sociala rörelser som världen över protesterar mot, utmanar och försöker utveckla alternativ till en rådande ordning som inte bara tycks oförmögen att hantera kriserna utan göder eller kanske rentav orsakar dem. Ytterligare ett viktigt tema i boken handlar om hur olika maktrelationer baserad på klass, kön och rasifiering hänger samman och skiljer sig från varandra under kapitalismen.

Samtida marxistisk teori är också en bok som bäst läses tillsammans med andra i en studiecirkel. I kapitlen lyfts teorier och begrepp som inte bara kan vara svåra och kräva en gemensam insats att reda ut. Dessutom lyfts problem som inte har några enkla lösningar. Vi måste tillsammans tänka högt och diskutera hur dessa olika problem tar sig i uttryck i våra egna liv och hur vi bäst förstår och hanterar dem. Den här studiehandledningen från Arbetarnas bildningsförbund (ABF) fungerar som ett stöd för sådana gemensamma diskussioner.

Till cirkelledaren, del 1

En studiecirkel är ett gemensamt lärande där en grupp tillsammans beslutar både om vad de vill studera och hur cirkeln ska läggas upp. I varje grupp ingår en cirkelledare, som är den som har kontakten med studieförbundet. Det är ledaren som är ansvarig för att arbetsplanen följs, men gruppen förväntas vara delaktig i arbetet. En viktig uppgift för ledaren är att hjälpa till att skapa ett generöst klimat där alla känner sig välkomna och inkluderade. Studiecirkeln som studieform kännetecknas bland annat av tid för reflektion och diskussion. Det är viktigt att ledaren ger plats och tid för deltagarnas tankar och frågor.

I alla studiecirkel finns människor med olika bakgrund, förutsättningar och intresseområden. Det är något att vara glad över. Utan mångfald i gruppen förlorar studiecirkeln sin kraft. Därför är det viktigt att alla som deltar har möjlighet att vara med på lika villkor. Någon kan ha en synlig funktionsnedsättning, en annan en dold. Några har svenska som modersmål, andra har det inte. Genom dialog med deltagarna brukar det gå ganska smidigt att hitta ett upplägg som fungerar för alla.

Samtalen kan delas upp så att de genomförs i helgrupp ibland och i mindre grupper ibland. För en del människor är det svårare att prata i större grupp och genom att variera hur samtalen genomförs får alla en större möjlighet att våga bli delaktiga.

Kom ihåg!

Försök att ha paus minst var 45:e minut. Sammanfatta alltid dagens samtal och be varje deltagare göra en kort reflektion över dagens träff. Detta kan även vara ett enda ord. Men alla ska gärna säga något. Se till att alla vet vad nästa träff har för tema.

Liten checklista om studiecirkeln

1. Cirkeln ska bestå av minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter) uppdelat på minst tre träffar.
2. Deltagarna samlas högst tre gånger per vecka och träffarna får inte hålla på längre än fyra studietimmar vid varje tillfälle.
3. Vi rekommenderar att ni är mellan sex och tolv personer. Tre deltagare inklusive ledaren är minimum. Max är 20 personer.
4. En av er ska ha rollen som cirkelledare.
5. Deltagarna ska fylla 13 år det år då verksamheten genomförs, eller vara minst 13 år eller äldre.
6. Åtminstone tre av cirkeldeltagarna ska vara närvarande varje gång.
7. Studiecirkeln ska vara tydligt skild från andra typer av föreningsverksamhet, som till exempel styrelse- eller medlemsmöten.
8. Studiecirkeln får inte ha ett kommersiellt syfte.

Utförligare information till dig som är cirkelledare finns i slutet av denna studiehandledning. Kontakta ditt närmaste ABF-enhet före start av cirkel. De kan även ge dig information och stöd kring hur ni kan genomföra studiecirkeln digitalt.

Första träffen:

Gemensam planering av antal träffar och teman

På den första träffen läser ni bokens introduktionskapitel och diskuterar vilka teman och texter som är mest intressanta att ta upp. Ni avgör tillsammans hur många texter ni vill läsa till varje tillfälle och hur många träffar ni vill dela upp studiecirkeln i. Antingen kan ni tillsammans identifiera egna teman som kan organisera läsecirkeln innehåll, eller så kan ni utgå från ett eller flera av de teman som omnämns i introduktionen:

- Ekomarxism och natur;
- Geografi och plats;
- Kapitalismens ursprung och historia;
- Klass;
- Kultur och ideologi;
- Politisk ekonomi;
- Rasial kapitalism, kolonialism och imperialism;
- Rätt, rättigheter och demokrati;
- Social reproduktion och feminism;
- Värdeformsteori, kritik och metod;
- Staten;
- Utopi, motstånd och revolution.

Förslag på diskussionsfrågor för bokens kapitel

Till stöd för läsningen inför och diskussionerna under träffarna har det tagits fram ett antal förslag på diskussionsfrågor för vart och ett av kapitlen.

Samir Amin

Samir Amin menar att kapitalismen i periferierna normalt skapar underutveckling, det vill säga inte samma självcentrerade och självgenererade ekonomiska utveckling som den tenderar att leda till i kapitalismens centrum. Vilka konkreta mekanismer är det som förhindrar det senare i periferierna och vilken betydelse har det för hur man kan mobilisera för och åstadkomma ekonomisk och social utveckling i allmänhet, och socialistisk utveckling i synnerhet, i periferierna?

Amin menar vidare att den nyliberala globaliseringen från 1980-talet drevs fram av en USA-ledd kollektiv imperialism, som sedan en bit in på 2000-talet börjat utmanas från det globala Syd, vilket lett till framväxten av en begynnande multipolär världsordning. På vilka sätt menar Amin att det senare utmanar de imperialistiska strukturerna och den "imperialistiska ränta" som dessa strukturer säkrar för de dominerande kapitalägarna i centrum?

Kevin B. Anderson

På vilket sätt menar Kevin B. Anderson att rasism och kapitalism hänger samman? Är det ett starkt argument?

Vilka förutsättningar krävs för att vitt skilda sociala rörelser, exempelvis arbetarrörelser, antirasistiska rörelser, rörelser för nationellt eller sexuellt erkännande, klimatrörelser, etc., ska kunna komma samman och kämpa tillsammans?

Jairus Banaji

Vad har olika former av exploatering (lönarbete, slaveri, livegenskap, småskalig varuproduktion, osv) för roll inom kapitalismen, enligt Jairus Banaji?

På vilket sätt möjliggör Banajis teorier om den historiska kapitalismen en globalisering av marxismen bortom Västeuropa?

Stefania Barca

På vilka sätt kan man, utifrån Barcas tankar, förstå miljökamp som klasskamp? Vilken roll spelar uppdelningen mellan "samhällscentrerade" och "arbetsplatscentrerade" kamper idag, och vilken roll spelar detta.

Barca använder sig av ett brett arbets- och klassbegrepp, grundat i en feministisk idétradition. Vilka är fördelarna och nackdelarna med detta?

Gargi Bhattacharyya

Vad menar Gargi Bhattacharyya med rasial kapitalism? Ordet "ras" har en annan betydelse i Sverige än i USA. Är begreppet rasial kapitalism ändå användbart för att förstå förhållanden i Sverige och i så fall varför?

Vad menar Bhattacharyya med att fängelsesystemet är nära kopplat till hanteringen av överackumulation? Kan detta perspektiv på fängelser appliceras på Sverige idag?

Robert Brenner

En fråga som Robert Brenner ägnade mycket arbete åt var hur och varför kapitalismen uppstod. Vad skiljer Brenners förklaringsmodell från den "nymalthusianska" och den "nysmithianska"?

Är det viktigt för oss idag att förstå hur och varför kapitalism uppstod?

Martha Campbell

Campbell framhåller att pengar i grund och botten uttrycker de sociala relationerna, produktionsförhållandena, i kapitalismen. Hur förklaras det och på vilket sätt skiljer sig hennes perspektiv från konventionell ekonomisk teori?

Klassförhållandet är den dominerande relationen och motsättningen i kapitalismen, menar Campbell. Hur ska klass och klassmotsättning förstås i relation till pengarnas form och funktion i kapitalismen?

Vivek Chibber

Vad går Vivek Chibbers kritik mot postkolonial teori ut på?

Chibber argumenterar för att arbetarklassens acceptering av den kapitalistiska ordningen inte beror på kultur och ideologi utan på uppgivenhet. Hur ser ni på detta? Om Chibber har rätt, vad betyder det för arbetarrörelsen och vänstern?

Brett Christophers

Hur tar sig kapitalförvaltarsamhället uttryck i ditt vardagsliv? Vem äger och kontrollerar dessa tillgångar? Det kan t.ex. handla om din pension, infrastrukturen du använder, din utbildning eller annan välfärdsservice.

Är kapitalförvaltarsamhället verkligen ett så stort problem om det ändå är våra folkvalda politiker som styr lagstiftning, upphandlingar och investeringar där kapitalförvaltare är inblandade?

Brett Christophers framhåller betydelsen av ägande när det gäller att påverka samhällsutvecklingen. Hur kan vi påverka ägandet för att styra vårt samhälle i en mer jämlik och icke-kapitalistisk riktning?

Terry Eagleton

Terry Eagleton är en del av en bredare katolsk diskussion av marxism i Storbritannien sedan 1970-talet som också har motsvarigheter i flera andra länder vid samma tid (och även senare). Befrielsesteologin och även påve Franciskus encyklika *Laudato si* kan också sägas vara en del av denna. Bortom förenklade bilder av kristen teologi respektive marxism, vad förenar och vad skiljer de olika traditionerna?

Eagleton är också en av de mest framstående marxistiska litteraturteoretikerna. Samtidigt är det lätt att konstatera att han hör till ett slags västlig marxism som i mycket ringa utsträckning diskuterar Marx ekonomiska skrifter. I vad mån påverkar detta både hans marxistiska litteraturanalyser och hans framställning av Marx själv?

Silvia Federici

Vad menas med begreppen ursprunglig ackumulation och ackumulation genom fråntagande? Vad bidrar Silvia Federici med i förståelsen av dessa begrepp i förhållande till Marx?

Kampen om kvinnors rätt att bestämma över sina kroppar är ett återkommande tema i historien. Hur ser denna kamp ut idag? Är den kopplad till kapitalismen och i så fall på vilka sätt?

Nancy Fraser

Nancy Fraser kritiserar den samtida feminismen för att ha gått från ett fokus på ekonomisk rättvisa till ett fokus på erkännande och representation. På vilket sätt riskerar ett ensidigt fokus på erkännande att förstärka snarare än utmana kapitalismens ordning? Hur skulle en politisk strategi som förenar erkännande och omfördelning kunna se ut i praktiken?

Fraser beskriver kapitalismen som en social ordning som inte bara handlar om ekonomi, utan också vilar på och exploaterar sfärer som social reproduktion, natur och politik. Vad innebär det att förstå kapitalismen på detta sätt – som beroende av icke-ekonomiska sfärer? Hur förändrar det vår syn på möjliga vägar ut ur kapitalismens kriser?

Ruth Wilson Gilmore

Hur förklarar Ruth Wilson Gilmore varför fängelser finns idag? Vilka andra förklaringar kan finnas? Vilka förklaringar tycker du är övertygande och varför?

Vad skulle det, enligt Gilmore, innebära att avskaffa fängelser, och varför är det inte tillräckligt att reformera dem? Vad tänker du om detta, och vilka andra abolitionistiska politiska rörelser känner du till utöver rörelsen för avskaffandet av fängelser - nu och historiskt? Vilka institutioner skulle du själv vilja avskaffa och varför?

Ramón Grosfoguel

Ramón Grosfoguel hävdar att man måste "tänja" på marxismen. Varför då?

Grosfoguel menar att det nuvarande världssystemet inte enbart kan förstås i ekonomiska termer. På vilket sätt menar han att föreställningar om "ras" och genus har strukturerat kapitalismen under historien?

David Harvey

- Vad menar David Harvey att kapital är och hur hänger det samman med kapitalismens kristendens?
- Utifrån Harveys förståelse för kapitalismen, hur kan man förstå den flexibla kapitalismens kris?

Michael Heinrich

Enligt Michael Heinrich försöker Marx genomföra en vetenskaplig revolution som bryter med den klassiska politiska ekonomins fält. Vad kännetecknar detta fält och har det drag som det delar med dagens nationalekonomi (den neoklassiska ekonomin)?

Det finns enligt Heinrich en motsättning hos Marx mellan två bestämningar av det abstrakta, värdeskapande arbetet. Den ena bestämningen är naturalistisk, medan den andra är samhällelig eller social. Heinrich talar för den senare. Vad innebär dessa båda bestämningar och hur kan man argumentera för och mot dem?

Rahel Jaeggi

- Vad är alienation? Är det ett universellt mänskligt fenomen eller något historiskt specifikt (för exempelvis kapitalismen eller moderniteten)?
- Vad finns det för fördelar och nackdelar med att formulera en kritik mot moderniteten snarare än mot kapitalismen?

Bob Jessop

- Vad innebär det att Bob Jessop analyserar staten som en social relation?
- Vilken roll spelar staten för kapitalismens kriser och stabilitet?

Anna G. Jónasdóttir

Många marxistiska feminister har hanterat den konventionella marxismens osynliggörande av kvinnors obetalda arbete genom att vidga arbetsbegreppet. Varför inlemmar inte Anna Jónasdóttir kärlekspraktiker i arbetsbegreppet? Vad finns det för för- och nackdelar med att teoretisera kärlekspraktiker som något annat än arbete?

Jónasdóttirs teori är marxistisk i bemärkelsen att den använder sig av Marx historiematerialistiska syn på människa och samhälle fast tillämpat på kön och sexualitet. Däremot befattar sig inte hennes teori med klass och kapitalism. Vad tänker ni om detta sätt att använda marxistisk teori?

Domenico Losurdo

Domenico Losurdo väljer att fokusera på liberaler som dominerande, semi-aristokratisk klass snarare än på borgarklassens roll i att befästa det kapitalistiska produktionssättets ekonomiska dominans. Vad får det för följder för synen på kapitalismen? Hur förhandlas fälten politik respektive ekonomi utifrån Losurdos inställning? Vilka fördelar respektive nackdelar finns det med att definiera begreppet ”klass” i politiska snarare än ekonomiska termer?

För Losurdo står de internationella relationerna ständigt i centrum, särskilt utifrån den roll Sovjetunionen och dess allierade enligt honom kunde spela som motvikt mot den amerikanska imperialismen. Är Losurdos läsning av realsocialismens betydelse under 1900-talet och fram till idag trovärdig? Vilka följder får den läsningen för hur socialistiska strategier kan läggas upp idag, särskilt med tanke på de pågående internationella konflikterna (exempelvis kriget i Ukraina, handelskriget mellan USA och Kina, folkmord och stridigheter i Mellanöstern)?

David McNally

Vilken roll spelar kulturella uttryck – som folksagor, litteratur och poesi – i vår förståelse av kapitalismens effekter på människan, enligt David McNally? Kan du ge några exempel på kulturella uttryck som du tycker hjälper dig och andra att bättre förstå samhället? Vad är det som gör dem slagkraftiga?

McNally talar om kroppen som ”historisk”. Vad innebär det, och hur kan det förändra vårt sätt att tänka kring arbete, motstånd och mänsklig värdighet? Kan du komma på exempel från samtiden där kroppen gör motstånd mot att reduceras till arbetskraft?

Angela McRobbie

Vad menar Angela McRobbie med "post-feminism"?

McRobbie visar på olika sätt hur individualistiska synsätt på feminism hänger ihop med nyliberal kapitalism. Vilka typer av feminism är det som dominerar i dagens samhälle och hur hänger det ihop med den allmänna ekonomiska och politiska situationen?

Sandro Mezzadra & Brett Neilson

Vad menas med "klassammansättning" och "arbetets mångfaldigande"? På vilka sätt är det viktiga begrepp för att förstå samhället?

Vad menas med "kapitalets operationer" och varför är de inte bara tekniska utan också politiska? Kan ni komma på ytterligare exempel på hur en analys av kapitalets operationer hjälper till att synliggöra kapitalets "utsidor"?

China Miéville

China Miéville är tveksam till att använda "rätten" för kamp och organisering. Hur tänker ni kring "rätten"? Hur bestäms den? Om flera personer har och kan argumentera för olika och lika giltiga tolkningar av rätten - vem har då rätt?

Tänk över er egen organisering och erfarenhet. Hur har grupper, fackförbund, politiska organisationer, som ni varit organiserade i eller intresserat er för historiskt, använt sig av rätten? Hur har det gått?

Vilka slutsatser kan man dra av hur det palestinska motståndet använt sig av rätten?

Don Mitchell

Kom på egna exempel på landskap som kan läsas utifrån Don Mitchells teorier – gärna sådana ni själva har erfarenheter av att leva och/eller arbeta i. Jämför era respektive exempel och sök efter likheter, skillnader och potentiella relationer/kopplingar mellan landskapen.

Finns det några problem (praktiska eller teoretiska) med Mitchells teori om "rätten till staden" som en kamp att organisera kring? Är det något som fattas, eller skulle kunna utvecklas?

Antonio Negri

Hur förstår Antonio Negri arbetets förändring i övergången från fordism till postfordism? Diskutera hans analys av hur arbetet sprids ut i hela samhället. Vad innebär idén om den "samhälleliga fabriken"? Kan vi fortfarande tala om arbete och fritid som helt skilda sfärer i dag?

Negri menar att kapitalet har blivit beroende av den samhälleliga arbetaren – ett subjekt som skapar värde inte bara i fabriken utan i hela det sociala livet. Diskutera vad detta innebär för maktförhållandena i dagens ekonomi. Har arbetet blivit mer eller mindre autonomt genom denna transformation?

Vad är multituden i Negris och Hardts tänkande? Diskutera hur begreppet skiljer sig från proletariatet och folket, och varför det är viktigt för att förstå politiskt handlande i en globaliserad värld. Kan multituden verkligen ersätta arbetarklassen som revolutionärt subjekt?

Moishe Postone

Moishe Postone menar att den moderna kapitalismen, till skillnad från tidigare former av förtryck och exploatering, bygger på "abstrakt dominans", alltså en opersonlig, indirekt och i hög grad omedveten form av underordning. Diskutera Postones argumentation för detta, alltså hur han mer i detalj förklarar den abstrakta dominansen. Klarar sig kapitalismen verkligen utan konkreta, personliga och direkta former av makt och våld?

Hur ser Postone på förutsättningarna för en social revolution i dagens samhälle, alltså en grundläggande omvandling av de sociala relationer som kapitalismen utgör? Vad innebär ett samhälle bortom abstrakt arbete, värde och pengar? Finns det rörelser i vår samtid som pekar mot social förändring i en sådan riktning?

Kristin Ross

Kristin Ross pratar om vad hon kallar "communal luxury" (förankrat i både Marxs humanism och i idén om kommunism som överflöd). Andra menar att denna så kallade lyx är en utopi som även marxister måste släppa på. Är "communal luxury" ett starkt ideal? Finns det andra praktiska exempel på 'kommuner' som förkroppsligar detta?

Ross pratar om det dialektiska förhållandet mellan handling och tanke, revolution och drömmar, och menar alltså att teori, begrepp, och idéer kommer efter handlingar. Vår 'samtida' förståelse av marxismen kommer då inte från utläggningar om vad Marx egentligen menade utan från hur den tas i politiskt bruk och omförvandlas av rörelser. Hur bör detta förstås i relation till marxismen som en metod som lever och andas?

Kohei Saito

- Är miljöförstöring en nödvändig följd av kapitalism?
- Hur skulle övergången till ett nerväxtsamhälle kunna komma till stånd och hur skulle ekonomin organiseras i ett sådant samhälle?

Anwar Shaikh

En utbredd teori inom marxismen är att den ojämna globala utvecklingen har skett genom framväxten av "monopolkapital" som har satt marknadskonkurrensen ur spel. Anwar Shaikh menar dock att sådana monopol är lokala och övergående, inte strukturellt nödvändiga element av ekonomin. Hur menar Shaikh att den ojämna utvecklingen snarare drivs på av konkurrerande kapital?

Två vanliga perspektiv på ekonomisk utveckling är att den kortsiktigt drivs av förändringar antingen i utbud eller efterfrågan. Shaikh menar dock att båda dessa aspekter snarare är reglerade av lönsamheten i ekonomin. Hur förklarar han det? Hur menar Shaikh att arbetskraftsreserverna i ekonomin reglerar andelen av det förädlingsvärde som tillfaller kapitalägarna?

I ekonomiska kriser kan en expansiv finanspolitik accelerera den ekonomiska aktiviteten och sänka arbetslösheten. Shaikh menar dock att ramarna för en sådan progressiv finanspolitik är bestämda av kapitalismens rörelselagar. Hur argumenterar han för det?

Beverly J. Silver

Vilken betydelse har, enligt Beverly J. Silver, arbetarklassens motstånd för kapitalismens förändring och hegemoniska staters uppgång och fall?

Vad är skillnaden mellan ”associationsmakt” och ”strukturell makt”?

Silver ser trots allt en ljus framtid för arbetarrörelsen. Hur ser ni själva på möjligheterna att arbetarrörelsen skulle få ett uppsving i Sverige och/eller i andra delar av världen?

Beverley Skeggs

Medan Marx i huvudsak fokuserar på kapitalisters exploatering av arbetarklassen fokuserar Beverley Skeggs främst på dominansrelationen mellan medelklassen och arbetarklassen – och inte minst på nedvärderingen av den senare. Vilka konkreta uttryck för nedvärderingen av arbetarklassen – ekonomiska, symboliska, moraliska eller andra – är framträdande i Sverige idag? Vilken betydelse har denna nedvärdering för den politik som förs? Hur påverkar den människors klassidentitet samt möjligheterna till klassmässig mobilisering och organisering?

Skeggs har arbetat fram en utvidgad förståelse av Marx begrepp bruks- och bytesvärde, där hon även inkluderar symboliska dimensioner. Vad menar Skeggs med dessa begrepp, och kan de bidra till vår förståelse av skillnader i preferenser, vardagliga praktiker och livsval mellan personer i arbetarklassen respektive medelklassen? Om ja, på vilka sätt?

Lise Vogel

Hur ska man enligt Lise Vogel förstå förhållandet mellan kvinnoförtryck och kapitalismen?

Vilka teoretiska och politiska för- och nackdelar finns med detta sätt att förstå kvinnoförtryck jämfört med andra feministiska perspektiv?

Immanuel Wallerstein

- Hur ska relationen mellan ”kärna” och ”periferi” förstås?
- Varför tenderar profitabla processer att samlas i ”kärnan”?
- Hur ska kapitalism definieras, och bör lönearbete vara centralt i denna definition?

Ellen Meiksins Wood

Varför menar Ellen Meiksins Wood att demokratin under kapitalismen bör ses som en form av antidemokrati, och varför menar hon att inkluderingspolitik är förlegad?

Vilka är för- och nackdelarna med Woods kritik av demokrati och inkluderingspolitik? Den här frågan kan med fördel delas upp i tre delar genom att skilja mellan teori, historia och strategi.

- **För det första:** På vilka sätt informerar de teoretiska antagandena hennes historiska analyser?
- **För det andra:** Vilka historiska erfarenheter fokuserar hon på, och är dessa val rimliga?
- **För det tredje:** Vilka konsekvenser följer av Woods teoretiska och historiska perspektiv för följande strategiska överväganden: bör demokrati och rättigheter försvaras när de hotas? Om så är fallet – när, hur, varför och med hjälp av vilka allianser? Är dessa konsekvenser rimliga?

Erik Olin Wright

- Vilken roll spelar fantasi för möjligheterna för progressiv politisk förändring?
- Vad menar Erik Olin Wright med en ”emancipatorisk samhällsvetenskap”?
- Hur ser ni själva på förhållandet mellan vetenskap och marxistisk teori?

Slavoj Žižek

- Vad är speciellt med Slavoj Žižeks syn på ideologi?
- Vad kännetecknar Žižeks kritik mot vänstern?
- Hur ser ni på hans kritik?

Avslutning

På den sista träffen kan ni diskutera de konfliktlinjer som finns inom dagens marxistiska teoribildning. Under studiecirkeln gång kommer det antagligen att bli tydligare och tydligare att de tänkare som presenteras skiljer sig åt väldigt mycket från varandra och en fråga att fundera över är på vilka sätt de kompletterar och står i motsättning till varandra.

Till cirkelledaren, del 2

Den här delen är ett stöd för dig som cirkelledare och kursledare. Den innehåller praktiska tips när det gäller hur man leder en cirkel och förslag på upplägg av den.

Hur arbetar man i en studiecirkel?

Kanske har du varit cirkelledare tidigare eller själv gått en studiecirkel så att du känner till grundtanken. Om inte så är det viktigt att du får en känsla för hur man arbetar i en studiecirkel. Grundtanken är att alla i cirkeln delar med sig av sina kunskaper och att man lär sig tillsammans.

Demokrati och delaktighet är viktiga hörnstenar i en studiecirkel. Alla ska kunna påverka och känna sig delaktiga. Det arbetssättet gör att många upplever en studiecirkel som ett socialt givande, roligt och kreativt sätt att lära sig tillsammans.

Att tänka på innan cirkeln startar

Tillsammans med din kontakt på ABF går du igenom upplägget av studiecirkeln. Stäm av studiematerial, lokal och om det finns kunskap om deltagarna som är bra att ha med sig för dig som ledare. Kanske finns det sådant som kan vara värdefullt att veta om dina deltagare i förväg, exempelvis om de kommer från en och samma förening eller om de har anmält sig via ABF:s kursprogram som är riktat mot allmänheten.

Vad är viktigt i rollen som ledare?

För dig som ledare gäller det att skapa ett generöst klimat där alla känner sig delaktiga. Eftersom studiecirkeln bland annat kännetecknas av tid för reflektion och frågor så är det viktigt att du som ledare ger plats och tid för det. I början av varje träff bör du öppna för frågor från föregående träff och berätta om dagens arbete. I slutet av träffen är det också viktigt att du lämnar tid för reflektion och frågor.

I grupper brukar det oftast finnas några som har lättare än andra att uttrycka sig och ta plats. Som ledare är det din uppgift att se till att så många som möjligt deltar i samtalen. Frågor som "Är det här något du känner igen?" eller "Nu vill jag höra hur du tänker" är inbjudande meningar till en person som sitter tyst.

En grupp utvecklas hela tiden och för en del tar det några gånger innan gruppen känns så trygg att de vill delta i samtalen. Försök att uppmärksamma alla i gruppen. Det är ett bra sätt att få deltagarna att känna sig sedda och som en viktig del av gruppen. Oftast är deltagarna nöjda, men det händer att någon ibland är missnöjd med ett gemensamt beslut. Det bästa du kan göra som ledare i det läget är att fråga varför personen inte är nöjd och sen lyssna. Går saken inte att lösa kan det ändå skapa ett lugn i gruppen genom att du lyssnat på deltagaren som känt sig missnöjd. Deltagaren har blivit sedd.

Ett samtalsklimat med högt i tak främjar förutsättningar för lärande. Att våga vara nyfiken, våga säga lite fel ibland och våga kasta sig in i diskussioner är utvecklande för hela gruppen. Då du jobbar med en studiecirkel är det viktigt att tänka på att

din roll som cirkelledare handlar om att öppna upp för ett gott klimat, skapa en god stämning i gruppen, likaväl som att vara kunnig i ämnet som cirkeln behandlar. Du behöver inte kunna allt som ledare. Att själv visa att du behöver ta reda på saker och lära dig mer innebär att du skapar ett klimat i gruppen som säger att det okej att inte veta allt.

Praktiska saker att tänka på

Det finns en del praktiska saker att tänka på som cirkelledare. Du ska fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst. Se till att den tekniska utrustning som krävs för studiecirkeln finns tillgänglig och fungerar. Den första gången är det extra viktigt att vara ute i god tid, så deltagarna känner sig välkomna. Ställ i ordning i lokalen. Försök sitta så att alla ser varandra. När ni lämnar lokalen ska den vara iordningställd. Kom också ihåg att tala om för deltagarna att det är ABF som arrangerar studiecirkeln. Om det är genom en organisation som cirkeln genomförs så talar du om att det är den organisationen i samarbete med ABF.

Vad är en arbetsplan?

När man planerar hur man ska lägga upp en studiecirkel gör man en arbetsplan. Det är ett arbetsdokument som lägger en bra grund för att man ska nå målet med cirkeln. Vare sig du gör arbetsplanen själv eller använder den som finns i det här häftet så är det viktigt att du stämmer av med deltagarna. Finns det alternativa upplägg? Andra önskemål? När gruppen har enats om arbetsplanen och eventuella ändringar gjorts så lämnar du en kopia till ABF.

Cirkelledarutbildning

Alla cirkelledare inom ABF ska gå en cirkelledarutbildning. Det första steget är ett introduktionssamtal. Det andra är Grundläggande cirkelledarutbildning, som omfattar tre till nio studietimmar. Efter det finns fördjupningskurser i till exempel studiecirkelns pedagogik och lärande. Tala med din lokala ABF-enhet om du är intresserad av att gå en cirkelledarutbildning.

Studiecirkeln – en av tre verksamhetsformer

ABF har tre verksamhetsformer: studiecirkel, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram.

- I **studiecirkeln** deltar minst tre och högst tjugo deltagare, inklusive cirkelledaren. Cirkeln är på minst tre träffar med sammanlagt minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter).
- I **annan folkbildningsverksamhet** är formerna friare och flexibla, här finns prova-på-verksamhet, workshops, temakvällar, endags- och helgkurser.
- **Kulturprogram** framförs inför eller tillsammans med minst fem deltagare utöver studieförbundets ledare. Det kan vara föreläsningar, teaterföreläsningar, konserter eller debatter. Ett kulturprogram ska pågå i minst 30 minuter och vara utformat så att det bidrar till att skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke.

ABF är Sveriges största möjliggörare

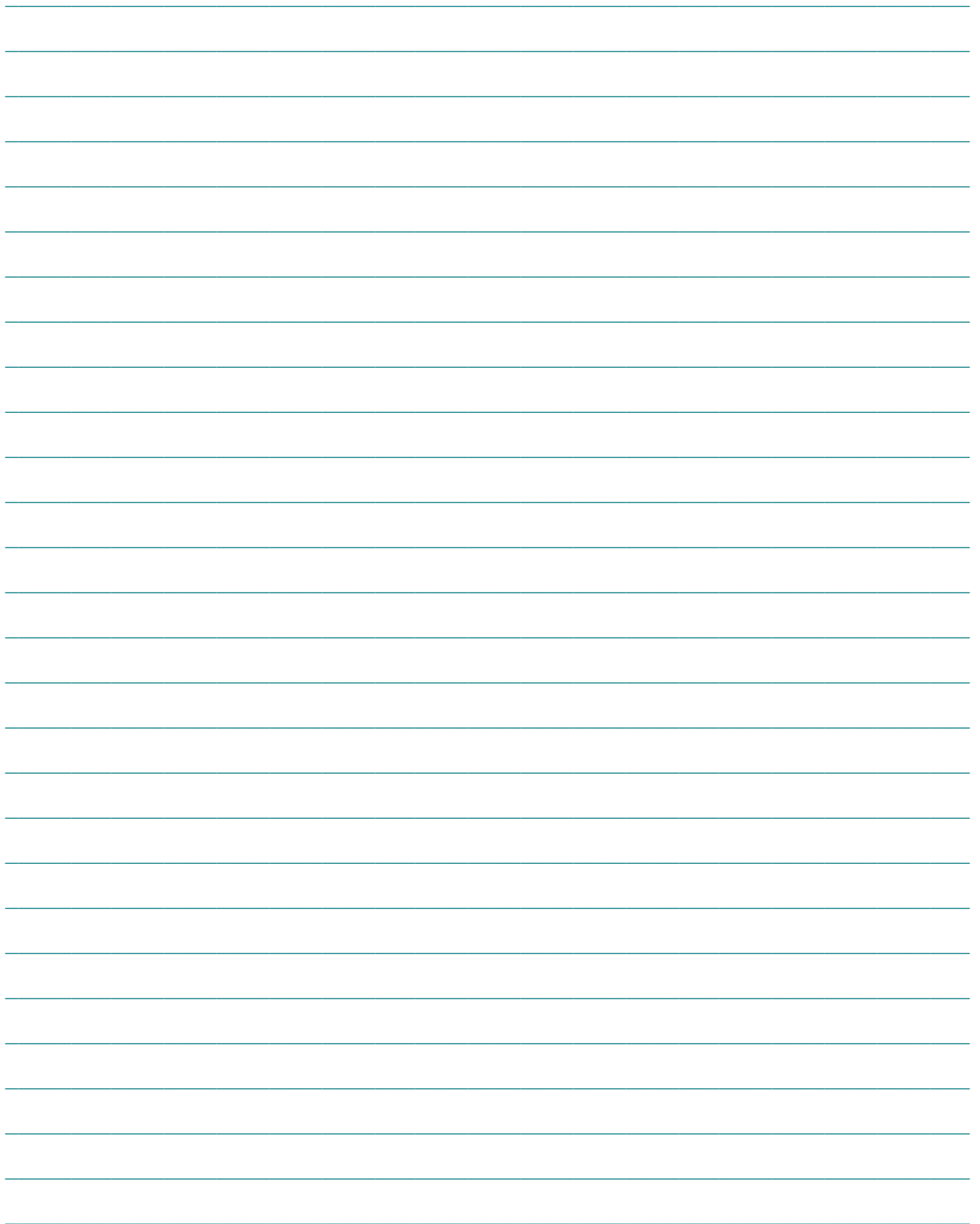
Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) är en del av arbetarrörelsen och Sveriges största studieförbund. Vi erbjuder studiecirklar, kurser, föreläsningar samt kulturarrangemang i alla landets kommuner. Sedan 1912 har ABF arbetat för att främja fri bildning och kultur över hela Sverige.

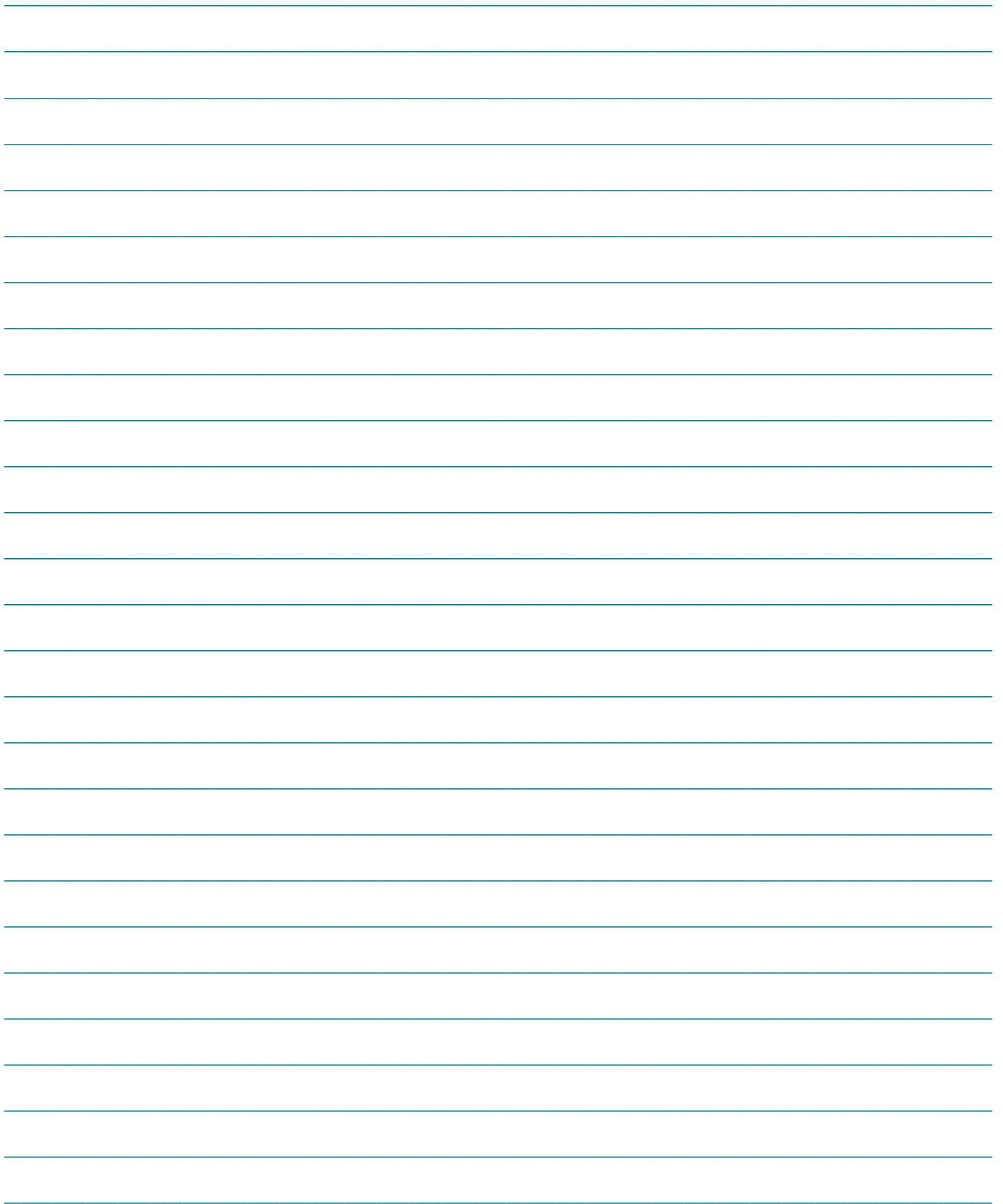
Tillsammans med våra medlemsorganisationer och andra samverkande organisationer, bidrar ABF till att skapa möjligheter för lärande, utveckling och gemenskap över hela landet.

Läs mer om ABF och hur du kan samarbeta på:
<https://www.abf.se/samarbeta-med-abf/>

Om du är intresserad av fler övningar för presentation, diskussion och reflektion för cirkelledare, kan du kontakta din lokala ABF-enhet.

I **Samtida marxistisk teori** presenteras trettiosju tänkare från olika delar av världen. På vilka sätt har marxismen utvecklats, omformuleras och aktiveras sedan finanskrisen 2008? Och vilka verktyg krävs för att kunna visualisera och frammana en annan värld?

I den här studiehandledningen finns diskussionsfrågor och förslag på hur en cirkel kan läggas upp.

www.abf.se